

Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om utvidgat tillämpningsområde för åtalsuppgörelse

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om utvidgat tillämpningsområde för åtalsuppgörelse (RP 187/2025 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet för utlåtande.

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av

- grundlagsutskottet GrUU 16/2026 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialsakkunnig Sofia Söderholm, justitieministeriet
- polisinspektör Juha Tuovinen, inrikesministeriet
- referendarieråd Mikko Eteläpää, riksdagens justitieombudsmans kansli
- president Pekka Määttä, Åbo hovrätt
- lagman Ilkka Lahtinen, Västra Nylands tingsrätt
- åklagaröverinspektör Jenni Korvenmaa, Åklagarmyndigheten
- polisinspektör Anna-Riina Korteniemi, Polisstyrelsen
- kriminalinspektör Kimmo Sainio, Helsingfors polisinspektion
- barnombudsman Elina Pekkarinen, barnombudsmannens byrå
- jurist Jenni Saukkola, barnombudsmannens byrå
- advokat Pekka Ylikoski, Finlands Advokater
- planerare Frida Kuusisto Mäkelä, Helsingfors universitet, Institutet för kriminologi och rättspolitik
- professor Dan Helenius
- professor Sakari Melander.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Domstolsverket
- högsta domstolen
- Helsingfors tingsrätt

Betänkande LaUB 9/2026 rd

- Rättsregistercentralen
- Brottspåföljdsmyndigheten
- Brottsofferjouren.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår ändringar i lagen om rättegång i brottmål, förundersökningslagen, strafflagen och lagen om näringsförbud. Syftet med propositionen är att utvidga tillämpningsområdet för åtalsuppgörelse.

Enligt propositionen ska till de brott som omfattas av tillämpningsområdet för åtalsuppgörelse och erkännandeförfarande fogas grovt narkotikabrott, grovt rån och grov människohandel. I fråga om påföljder ska man också kunna överlägga om samfundsbot och näringsförbud samt om vinning av brott i en situation där åklagarens yrkande på den ekonomiska vinningen av ett brott överstiger målsägandens skadeståndsyrkande.

I fråga om förfarandet för åtalsuppgörelse föreslås det dessutom att myndigheten åläggs en tydligare skyldighet att bedöma förutsättningarna för åtalsuppgörelse i enskilda fall, att det till underrättelsen om den misstänktes och målsägandens rättigheter fogas ett omnämnande av åtalsuppgörelse, att det ska vara möjligt att inleda åtalsuppgörelse i besvärsinstansen, att ståndpunkterna om påföljderna görs mer informativa och att tidsfristen för ordnande av erkännanderättegångar förlängs från 30 till 60 dagar.

Propositionen hänför sig till målet i regeringsprogrammet för regeringen Orpo att göra rättsprocesserna smidigare genom att förnya tvistemåls-, straff- och ansökningsprocesserna.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 juni 2026.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslagen, men med anmärkningarna och ändringarna nedan.

Propositionens bakgrund och syften

Åtalsuppgörelse blev möjlig i Finland 2015. Syftet med förfarandet var att effektivisera förundersökningen, åtalsprövningen och domstolsbehandlingen i brottmål.

Vid en åtalsuppgörelse förhandlar åklagaren och den som misstänks för brott eller svaranden i ett brottmål om ett domsförslag, där den misstänkte eller svaranden erkänner brottet och samtycker till att saken behandlas i en erkännanderättegång, som är ett betydligt lättare förfarande än huvudförhandling i brottmål. Tillämpningsområdet för åtalsuppgörelse är begränsat, eftersom förfarandet kan komma i fråga om det för det misstänkta brottet inte har föreskrivits strängare straff än fängelse i sex år. Undantag från detta utgör vissa våldsbrott och sexualbrott, som har

Betänkande LaUB 9/2026 rd

uteslutits från tillämpningsområdet för åtalsuppgörelse oberoende av straffnivån. När åklagaren överväger att använda åtalsuppgörelse ska han eller hon beakta sakens natur, de kostnader som förfarandet eventuellt medför, den tid som går åt och frågor om medverkan till brott. Åtalsuppgörelsen förutsätter också målsägandens samtycke.

Införandet av åtalsuppgörelse var principiellt och praktiskt en betydande förändring, eftersom det i förfarandet var fråga om en förhandling som är främmande för den finländska straffprocessen. När lagutskottet behandlade regeringens proposition om att möjliggöra åtalsuppgörelse ansåg utskottet det därför motiverat att förhandlingarna endast kan gälla straffpåföljden. Dessutom betonade utskottet att det nya förfarandet inte leder till sämre rättstrygghet eller till missbruk i form av icke sanningsenliga erkännanden (se LaUB 5/2014 rd, s. 3).

Åtalsuppgörelse har använts avsevärt mindre än man bedömde när systemet infördes. Den ringa användningen bedöms till stor del också ha samband med själva förfarandet, inte enbart med begränsningarna i tillämpningsområdet. På grund av den ringa användningen har också kostnadsbesparingarna varit mindre än beräknat. Åtalsuppgörelse har dock haft positiva konsekvenser för straffprocessen och inställningen till den är positiv (se RP, s. 5). Åtalsuppgörelse medför också fördelar för målsäganden.

I propositionen föreslås ändringar som syftar till att öka användningen av åtalsuppgörelse och därigenom påskynda och smidiggöra rättsprocesserna med beaktande av rättssäkerheten och de grundläggande fri- och rättigheterna. Målen ska bland annat nås genom att utvidga tillämpningsområdet för åtalsuppgörelse och genom att ålägga myndigheterna en tydligare skyldighet att i det enskilda fallet bedöma förutsättningarna för åtalsuppgörelse.

Enligt grundlagsutskottet kan propositionen behandlas i vanlig lagstiftningsordning (GrUU 16/2026 rd).

Lagutskottet anser att propositionens mål att påskynda och smidiggöra rättsprocesserna är viktiga och bör understödjas. Orimligt långa rättsprocesser har redan länge varit ett av Finlands allvarigaste problem när det gäller de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Särskilt behandlingen av brottmål kan ta lång tid, och den tid som går åt till behandlingen har oroväckande nog bara ökat (se RP, s. 111). Lagutskottet har nyligen fäst uppmärksamhet vid det ökade antalet ärenden som ska behandlas av åklagarna samt vid det stora antalet ärenden som är anhängiga vid domstolsväsendet och de långa genomsnittliga behandlingstiderna. Anhopningen av ärenden är långvarig och har trots ett tilläggsanslag inte kunnat avhjälpas (se LaUU 7/2025 rd och LaUU 8/2025 rd). Situationen är problematisk med tanke på kravet på rättvis rättegång och på att ärenden ska behandlas utan dröjsmål. Det är därför nödvändigt att påskynda och smidiggöra rättsprocesserna. Ökad användning av åtalsuppgörelse är ett sätt att främja måluppfyllelse.

Utvidgning av tillämpningsområdet för åtalsuppgörelse och erkännandeförfarande till nya brottsrubriceringar

Regeringen föreslår att tre nya brottsrubriceringar fogas till de brott som omfattas av tillämpningsområdet för åtalsuppgörelse och erkännandeförfarande, nämligen grovt narkotikabrott, grovt rån och grov människohandel.

Betänkande LaUB 9/2026 rd

För grova narkotikabrott döms ofta tämligen långvariga straff, och man kan därför bedöma att en utvidgning av tillämpningsområdet för åtalsuppgörelse till dessa brott kan medföra processekonomiska fördelar. Grova narkotikabrott medför dock en risk för falska erkännanden, eftersom de misstänkta brotten ofta är förknippade med organiserad brottslighet där någon annan erkänner ett brott för gärningsmannens räkning (se RP, s. 52, 66, 68 och 97). Enligt lagutskottet förutsätter detta att de olika myndigheterna säkerställer att erkännandet är riktigt och frivilligt. Dessutom är det, liksom också grundlagsutskottet säger, befogat att betona att också andra bevis på gärningsmannens skuld än den misstänktes erkännande kan behövas när gärningarna är så grova och att det för att undvika risken för falska erkännanden också är viktigt att den misstänkte har ett biträde vid åtalsuppgörelsen (se GrUU 16/2026 rd).

Med beaktande av åtalsuppgörelsens nuvarande tillämpningsområde och vilka skyddsintressen de brott som har lämnats utanför detta område riktar sig mot kan man också anföra kritiska synpunkter på att grovt rån och grov människohandel fogas till tillämpningsområdet för åtalsuppgörelse. Samtidigt verkar vissa typer av grova rån, såsom värdetransportrån, liksom vissa fall av grov människohandel, såsom fall med koppling till bärplockning, lämpa sig för åtalsuppgörelse och medföra eventuella processekonomiska fördelar (se RP, s. 98). Lagutskottet anser därför att propositionen också till denna del är godtagbar. Utskottet betonar emellertid att när man bedömer om åtalsuppgörelse är befogad i dessa brott ska särskild vikt fästas vid sakens natur i enlighet med 1 kap. 10 § 1 mom. 2 punkten i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) (se även LaUB 5/2014 rd, s. 5/I).

Åtalsuppgörelse kan tillämpas också när den som misstänks för brott är minderårig. I propositionen har man inte bedömt utvidgningen av tillämpningsområdet för åtalsuppgörelse till nya brottsrubriceringar ur minderårigas synvinkel. Enligt artikel 3.1 i konventionen om barnets rättigheter (FördrS 60/1991) ska vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, barnets bästa komma i främsta rummet. Kommittén för efterlevnad av konventionen om barnets rättigheter har i sin allmänna kommentar (29.5.2013, CRC/C/GC/14) betonat att bestämmelsen är tillämplig på rättegångar i alla instanser och på alla relevanta förfaranden som rör barn utan några som helst begränsningar (punkt 27). Kommittén har konstaterat att barnets bästa i enskilda beslut ska bedömas och fastställas utifrån det berörda barnets särskilda situation. Bland de personliga omständigheter som ska beaktas vid denna bedömning är bland annat barnets ålder och utvecklingsnivå (se särskilt punkt 48).

Av propositionen framgår att åtalsuppgörelse har använts mest vid behandlingen av grova ekonomiska brott, och i erkännanderättegångar som gäller dem har de yngsta svarandena åren 2023 och 2024 varit 20—24 år (se RP, s. 20 och 63). År 2023 dömdes sammanlagt sju 15—17-åringar för grovt narkotikabrott, medan antalet dömda totalt var 566. Av de dömda var 1,24 procent således 15—17-åringar. För grov människohandel dömdes däremot inte en enda 15—17-åring det året. Grova rån begicks samma år mest av 18—20-åringar (26 %) och näst mest av 15—17-åringar (20 %). Också brottsoffren i rånbrott tycks utifrån statistiken koncentreras till relativt unga åldersgrupper, medan största delen av offren för människohandelsbrott 2023 var i åldern 21—49 år (77 %) (s. 64).

Betänkande LaUB 9/2026 rd

Lagutskottet har av företrädare för polisen, åklagarna och domstolarna begärt information om tillämpningen av åtalsuppgörelse på minderåriga samt en bedömning av vilka konsekvenser den föreslagna utvidgningen av åtalsuppgörelse kan ha med tanke på barnets bästa. Enligt utredning till utskottet känner de ovannämnda parterna inte till några fall där åtalsuppgörelse skulle ha förts med en minderårig svarande eller målsägande. Åtalsuppgörelse ses dock som en positiv möjlighet också för minderåriga parter.

Mot bakgrund av erhållen utredning förefaller det osannolikt att de föreslagna utvidgningarna av tillämpningsområdet skulle öka antalet minderåriga misstänkta och svarande eller målsägande i åtalsuppgörelse. Särskild uppmärksamhet är det dock med tanke på de ovannämnda statistiska uppgifterna befogat att ägna åt rånbrott, där minderåriga förekommer både bland dömda och bland brottsoffer. Utskottet betonar att om åtalsuppgörelse övervägs i fråga om en minderårig misstänkt eller svarande, ska myndigheterna se till att barnets bästa och den särskilda sårbarhet som följer av den minderåriga misstänktes eller svarandens samt målsägandens unga ålder beaktas när åtalsuppgörelse övervägs. Eftersom det enligt uppgift i ljustet av forskningsrön är större risk att unga misstänkta än vuxna misstänkta gör falska erkännanden, ska polisen i förundersökningen av brott som misstänks ha begåtts av unga i tillräcklig utsträckning utreda lockande, påtryckning eller tvingande till brottslig verksamhet. Man ska således inte alltför mycket stödja sig på den unges erkännande när beslut fattas om att inleda åtalsuppgörelse. Polisen ska inte heller föreslå åklagaren att använda åtalsuppgörelse i ett brottmål, om man inte har bedömt att brottets rekvisit och den bevisning som stöder dem lämpar sig för förfarandet med åtalsuppgörelse, att förfarandet främjar barnets bästa och dessutom att målsägandens rättsskydd tryggas i förfarandet. En minderårig misstänkt eller svarande ska dessutom alltid förordnas ett biträde (1 kap. 10 a § 2 mom. i lagen om rättegång i brottmål).

Förhandlingar om samfundsbot och tilläggsåtgärder

I propositionen föreslås det att man i åtalsuppgörelse i fortsättningen också ska kunna överlägga om samfundsbot och näringsförbud samt om vinning av brott i en situation där åklagarens yrkande på den ekonomiska vinningen av ett brott överstiger målsägandens skadeståndsyrkande. Det innebär att en fysisk person kan få lindring inte bara av den straffrättsliga påföljden, utan också av tilläggsåtgärden. Det föreslås också att förhandlingar ska kunna föras om samfundsbot.

Grundlagsutskottet har inte ansett att de föreslagna bestämmelserna om nya överläggningsmöjligheter är problematiska med avseende på 21 § 2 mom. i grundlagen eller Finlands internationella människorättsförpliktelser (se GrUU 16/2026 rd). Även om den lindring som den nu föreslagna regleringen möjliggör kan vara betydande, blir enligt grundlagsutskottet skillnaden mellan det straff som döms ut vid en vanlig rättegång och det straff som döms ut vid åtalsuppgörelse inte oskäligt stor, och lindringen kan inte anses otillbörligt pressa en person att erkänna brottet och samtycka till erkännanderättegång.

Lagutskottet konstaterar att den föreslagna regleringen om överläggning om vinning av brott innebär ett undantag från förbudet mot obehörig vinst, vilket kan anses vara principiellt problematiskt. I propositionen har detta dock identifierats, och där har man på ett ändamålsenligt och grundligt sätt bedömt både omständigheter som talar för överläggning om vinning av brott

Betänkande LaUB 9/2026 rd

och omständigheter som talar det (se RP, s. 35—40 och 54). Sammantaget har lagutskottet beslutat förorda den föreslagna ändringen också till denna del.

När det gäller näringsförbud betonar lagutskottet att åklagaren är skyldig att beakta förbudets syfte och karaktär av säkringsåtgärd. Utskottet anser att erkännandet ska visa att gärningsmannen förhåller sig seriöst till att lagen ska iaktas i näringsverksamhet och att han eller hon i fortsättningen är beredd att agera så att förtroendet för att näringsverksamheten bedrivs på behörigt sätt inte rubbas. Om överläggning om näringsförbud och avvikande från förbudet sannolikt leder till att den som driver rörelse fortsätter sitt otillbörliga och skadliga förfarande, finns det inte förutsättningar för överläggning om näringsförbud (se RP, s. 88—89).

Rättegångens offentlighet

Grundlagsutskottet noterar i sitt utlåtande att propositionen inte särskilt bedömer hur offentligheten för allmänheten förverkligas vid erkännanderättegångar. Enligt grundlagsutskottet vore det motiverat att lagutskottet i detta hänseende bedömer hur det skulle vara möjligt att påverka i synnerhet praxis när det gäller sekretessen för förundersökningsmaterial, så att allmänheten i så vid omfattning som möjligt ska kunna få tillgång till det förundersökningsmaterial som ligger till grund för en erkännanderättegång (se GrUU 16/2026 rd).

Lagutskottet konstaterar att det i propositionen föreslås påföljdsståndpunkterna ska bli mer informativa när det gäller såväl åklagaren som domstolen, vilket tjänar offentlighetsprincipen och gör förfarandet mer öppet (s. 114). I övrigt föreslås det inga ändringar i offentligheten vid åtalsuppgörelse eller erkännanderättegång i propositionen. Vid erkännanderättegången iaktas i övrigt vad som föreskrivs om behandling av brottmål (5 b kap. 6 § i lagen om rättegång i brottmål). Hit hör också bestämmelserna om offentlighet vid rättegång till den del de gäller brottmål. Allmänheten har möjlighet att följa en erkännanderättegång och begära rättegångshandlingar på samma sätt som i en vanlig straffprocess.

Bestämmelser om rättegångshandlingars offentlighet och sekretess finns i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007). Enligt den lagen blir en rättegångshandling som lämnats in till en domstol vid ett annat förfarande än skriftligt förfarande offentlig i första instans när ärendet har tagits upp vid muntlig förhandling. Dessutom innehåller lagen bestämmelser om sekretessbelagda rättegångshandlingar och om möjligheten att under vissa förutsättningar bestämma att en handling ska hållas hemlig, om den innehåller sekretessbelagd information enligt någon annan lag, såsom lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (offentlighetslagen, 621/1999).

Förundersökningsmaterialet är under förundersökningen i regel sekretessbelagt för att skydda undersökningen samt parter och utomstående. Materialet blir offentligt när saken har varit föremål för behandling i domstol eller när undersökningen avslutas, men en del uppgifter, såsom uppgifter som gäller skyddet för privatlivet, kan fortfarande med stöd av lag eller domstolens beslut förbli sekretessbelagda.

Betänkande LaUB 9/2026 rd

Enligt uppgifter till lagutskottet pågår det ett projekt för uppdatering av offentlighetslagen vid justitieministeriet. I samband med projektet bedöms också behovet av att ändra sekretessgrunderna i offentlighetslagen. Samtidigt bör man beakta de anmärkningar som grundlagsutskottet framfört.

Ikraftträdande och uppföljning

Enligt propositionen avses de föreslagna lagarna träda i kraft den 1 juni 2026, men enligt uppgifter till utskottet är det av de samordningsskäl som framgår av detaljmotiveringen motiverat att skjuta upp ikraftträdandet till september 2026.

Lagutskottet anser att införandet av tre nya brottsrubriceringar i tillämpningsområdet för åtalsuppgörelse och de nya överläggningsmöjligheterna i fråga om påföljder sammantaget innebär en relativt snäv utvidgning av tillämpningsområdet. Den föreslagna regleringen kommer därför sannolikt inte att ha några betydande konsekvenser för användningen av åtalsuppgörelse och därmed inte heller för de processekonomiska fördelarna och kostnadsbesparingarna. Konsekvenserna av ändringen bör därför följas noggrant. Det är också befogat att ge akt på vilka konsekvenser en utvidgning av åtalsuppgörelse har för minderåriga misstänkta och svarande samt för brottsoffrets ställning. Också grundlagsutskottet anser i sitt utlåtande om propositionen att det är viktigt att statsrådet noga följer konsekvenserna av den nu föreslagna regleringen (GrUU 16/2026 rd).

DETALJMOTIVERING

2. Lagen om ändring av förundersökningslagen

4 kap. Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning

16 §. Underrättelse om den misstänktes rättigheter. Paragrafens 1 mom. föreslås få en ny 8 punkt, enligt vilken den som är misstänkt för brott ska underrättas om möjligheten till en sådan överläggning om ett domsförslag som avses i 1 kap. 10 a § i lagen om rättegång i brottmål och till sådan begränsning av förundersökningen på grund av erkännande som avses i 3 kap. 10 a § i förundersökningslagen.

Riksdagen har nyligen godkänt ett lagförslag om ändring av förundersökningslagen i proposition RP 188/2025 rd, där det till paragrafens 1 mom. fogas en ny 8 punkt. Ändringen avses träda i kraft i juni 2026. Denna ändring måste samordnas med den ändring som föreslås i den nu aktuella propositionen. Det innebär att numreringen av den aktuella punkten stiger med ett nummer. Samtidigt måste lagens ingress ändras.

Betänkande LaUB 9/2026 rd

3. Lagen om ändring av strafflagen

9 kap. Om straffansvar för juridiska personer

5 §. Samfundsbot. Det föreslås att ett nytt 2 mom. fogas till paragrafen. Om samfundsboten är föremål för ett sådant domsförslag som avses i 1 kap. 10 § i lagen om rättegång i brottmål, får åklagaren enligt momentet yrka på högst två tredjedelar av det belopp av samfundsboten som åklagaren hade yrkat på utan domsförslaget. På motsvarande sätt får domstolen döma en juridisk person till samfundsbot till ett belopp på högst två tredjedelar av det belopp av samfundsboten som domstolen hade dömt ut utan domsförslaget. Utskottet föreslår att bråktalet höjs till tre fjärdedelar, så att domstolen har större prövningsutrymme att bedöma nedsättningen av samfundsboten.

4. Lagen om ändring av lagen om näringsförbud

7 §. Domsförslag som gäller näringsförbud. Enligt 1 mom. i den nya paragrafen får åklagaren i överläggningen om ett domsförslag överlägga om innehållet i och varaktigheten för ett näringsförbud. I 2 mom. föreskrivs det om exceptionella situationer där åklagaren i ett domsförslag av särskilda skäl får förbinda sig att helt avstå från att yrka på näringsförbud.

Av propositionsmotiven framgår inte tydligt när särskilda skäl enligt 2 mom. kan föreligga (se RP, s. 108—109). Enligt lagutskottets uppfattning är det befogat att bedöma dessa särskilda skäl med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet som helhet. Särskilda skäl kan enligt utskottet komma i fråga i situationer där syftet enligt 1 §, det vill säga att förhindra att otillbörlig och skadlig rörelse drivs samt för att bevara förtroendet för näringsverksamheten, tillgodoses utan att näringsförbud meddelas och där näringsförbudets förebyggande mervärde, bedömt som helhet, är ringa i förhållande till ett sådant begränsat näringsförbud som avses i 1 mom. När åklagaren överväger de alternativ som föreskrivs i 1 och 2 mom. kan vikt också fästas vid hur betydande processekonomiska fördelar erkännandet har gett.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 4 i proposition RP 187/2025 rd utan ändringar.

*Riksdagen godkänner lagförslag 2 och 3 i proposition RP 187/2025 rd med ändringar.
(Utskottets ändringsförslag)*

Betänkande LaUB 9/2026 rd

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av 1 och 5 b kap. i lagen om rättegång i brottmål

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) 1 kap. 10 § och 10 a § 1 mom. samt 5 b kap. 2 § 1 mom., sådana de lyder, 1 kap. 10 § i lagarna 670/2014, 68/2021 och 926/2024 samt 1 kap. 10 a § 1 mom. och 5 b kap. 2 § 1 mom. i lag 670/2014, och

fogas till 1 kap. 8 b §, sådan den lyder i lag 670/2014, ett nytt 2 mom. och till 5 b kap. 4 §, sådan den lyder i lag 670/2014, ett nytt 3 mom. som följer:

1 kap.

Om åtalsrätt och åtalsprövning

8 b §

Åklagaren får i ett domsförslag som avses i 10 § förbinda sig att avstå från att yrka på förverkande av den ekonomiska vinningen av brottet, om vinningen motsvarar den skada som orsakats målsäganden. Då får åklagaren avstå från att yrka på förverkande av vinningen till den del som målsäganden inte yrkar på skadestånd eller återbäring av obehörig vinst.

10 §

Åklagaren ska överväga huruvida det finns förutsättningar för ett domsförslag. Åklagaren får under förundersökningen och åtalsprövningen och medan ett brottmål är anhängigt vid domstolen vidta åtgärder för att lägga fram ett domsförslag och för att det ska behandlas i en erkännanderättegång enligt 5 b kap., om

1) det misstänkta brottet är ett brott som avses i 25 kap. 3 a §, 31 kap. 2 § eller 50 kap. 2 § i strafflagen (39/1889) eller det strängaste straff som föreskrivs för det misstänkta brottet är fängelse i högst sex år, dock inte om det misstänkta brottet är ett brott som avses i 20 kap. 1, 3–5, 9, 14, 16 eller 18 § eller i 21 kap. 5, 6 a, 6 c eller 7–15 § i strafflagen, och

2) åklagaren finner att behandlingen av målet i en erkännanderättegång enligt 5 b kap. är befogad med beaktande av sakens natur och de yrkanden som framställs, de kostnader som behandlingen av målet uppenbart medför och den tid som går åt för behandlingen av målet samt eventuella frågor om medverkan till brott i fråga om det misstänkta brottet eller ett brott med direkt anknytning till det.

Betänkande LaUB 9/2026 rd

Ett domsförslag får läggas fram när

1) den som är misstänkt för brottet i fråga eller svaranden i brottmålet erkänner det misstänkta brottet och samtycker till att saken behandlas i en rättegång som avses i 5 b kap.,

2) åklagaren och den misstänkte eller svaranden i brottmålet är ense om det brott som tillräknas,

3) målsäganden vid förundersökningen har meddelat att denne inte har några anspråk i målet eller att denne samtycker till att målet behandlas i en rättegång som avses i 5 b kap.

I domsförslaget förbinder sig åklagaren att yrka på straff i enlighet med en lindrigare straffskala enligt 6 kap. 8 a § i strafflagen. Åklagaren får förbinda sig att i enlighet med 8 § 2 mom. i detta kapitel avstå från att väcka åtal för ett eller flera misstänkta brott. Åklagaren får i ett domsförslag också i enlighet med 7 § i lagen om näringsförbud (1059/1985) ingå en förbindelse som gäller näringsförbud.

Åklagaren får i ett domsförslag förbinda sig att i enlighet med 9 kap. 5 § 2 mom. i strafflagen yrka på sänkt samfundsbot.

Åklagaren får i ett domsförslag förbinda sig att i enlighet med 8 b § 2 mom. avstå från att yrka på förverkande av den ekonomiska vinningen av brottet.

Domsförslaget ska avfattas skriftligt och dateras och parterna ska underteckna det. På domsförslaget tillämpas vad som i 5 kap. 3 § föreskrivs om stämningsansökan. Utöver detta ska följande uppgifter anges i domsförslaget:

1) de uppgifter som avses i 2 mom. samt åklagarens förbindelse att yrka på straff i enlighet med den lindrigare straffskalan,

2) eventuella förbindelser som gäller näringsförbud, samfundsbot eller ekonomisk vinning av brott,

3) åklagarens ståndpunkt i fråga om arten av och storleken på det straff som ska dömas ut,

4) vad åklagaren utan domsförslaget hade yrkat på i målet i fråga om arten av och storleken på straffet, i fråga om längden av och innehållet i näringsförbudet och i fråga om arten av förverkandepåföljd för den ekonomiska vinningen av brottet.

I ett brottmål där Europeiska åklagarmyndigheten utövar behörighet förutsätts det för framläggande av ett domsförslag att en permanent avdelning vid Europeiska åklagarmyndigheten har samtyckt till förfarandet. Målet ska på det sätt som föreskrivs i artikel 40 i rådets förordning (EU) 2017/1939 om genomförande av fördjupat samarbete om inrättande av Europeiska åklagarmyndigheten föras till den permanenta avdelningen för avgörande innan åklagaren fattar beslut om att lägga fram ett domsförslag.

10 a §

När åklagaren finner att ett domsförslag om det misstänkta brottet kan läggas fram, ska denne överlägga med den misstänkte eller svaranden i brottmålet om att lägga fram ett domsförslag. Åklagaren ska vid behov utreda om målsäganden samtycker till att målet behandlas i en erkännanderättegång enligt 5 b kap. Om brottet har begåtts i en juridisk persons verksamhet på det sätt som avses i 9 kap. 1 § i strafflagen, kan åklagaren överlägga med den juridiska personen om ett domsförslag som gäller samfundsbot.

Betänkande LaUB 9/2026 rd

5 b kap.

Erkännanderättegång

2 §

En erkännanderättegång ska hållas inom 60 dagar från det att målet blivit anhängigt. Om erkännanderättegången inställs, ska en ny erkännanderättegång hållas inom 60 dagar från den dag då rättegången skulle hållas. Om bristfälligheter eller oklarheter i domsförslaget eller någon annan viktig orsak kräver det, får tidsfristen förlängas.

4 §

I domen ska utöver det utdömda straffet uppges hurdant straff i fråga om art och storlek som domstolen skulle ha dömt ut utan domsförslaget. Om det i målet döms ut ett näringsförbud eller en förverkandepåföljd för ekonomisk vinning av brott, ska domstolen i domen uppges hurdant näringsförbud eller hurdan förverkandepåföljd för ekonomisk vinning av brott domstolen skulle ha dömt ut utan domsförslaget. I domen ska det också antecknas de i 1 kap. 10 § 6 mom. 2–4 punkten avsedda uppgifter som åklagaren angett.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av förundersökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i förundersökningslagen (805/2011) 3 kap. 10 a § 5 mom. samt 4 kap. 16 § 1 mom. 8 punkten och 18 § 10 punkten, sådana de lyder, 3 kap. 10 a § 5 mom. i lag 924/2024, ~~samt~~ 4 kap. 16 § 1 mom. 8 punkten i lag / och 18 § 10 punkten i lag 453/2023, och fogas till 3 kap. 3 § ett nytt 4 mom., till 4 kap. 16 § 1 mom., sådant det lyder i lagarna 453/2023 och / , en ny 9 punkt, till 4 kap. 18 §, sådan den lyder i lagarna 10/2016 och 453/2023, en ny 11 punkt och till 5 kap. 1 §, sådan den lyder i lagarna 988/2016, 67/2021 och 453/2023, ett nytt 3 mom. som följer:

Betänkande LaUB 9/2026 rd

3 kap.

Allmänna bestämmelser om hur förundersökning ska genomföras

3 §

När förundersökning ska göras

Förundersökningsmyndigheten ska bedöma möjligheten till en sådan överläggning om ett domsförslag som avses i 1 kap. 10 a § i lagen om rättegång i brottmål och i enlighet med 5 kap. i denna lag delta i förundersökningssamarbete i syfte att inleda överläggningen.

10 a §

Begränsning av förundersökningen på grund av erkännande

En förundersökning får inte lämnas ogjord eller läggas ned och en i 2 mom. avsedd förbindelse får inte ingås med stöd av denna paragraf till den del som

1) det föreskrivs ett strängare straff än fängelse i sex år för det misstänkta brottet, förutom om det misstänkta brottet är ett brott som avses i 25 kap. 3 a §, 31 kap. 2 § eller 50 kap. 2 § i strafflagen,

2) det misstänkta brottet är ett brott som avses i 20 kap. 1, 3–5, 9, 14, 16 eller 18 § eller i 21 kap. 5, 6 a, 6 c eller 7–15 § i strafflagen, eller

3) ett viktigt allmänt eller enskilt intresse kräver att det görs en förundersökning.

4 kap.

Förundersökningsprinciperna och rättigheterna för dem som deltar i förundersökning

16 §

Underrättelse om den misstänktes rättigheter

När en person underrättas om att han eller hon är misstänkt för brott ska personen utan dröjsmål och senast innan han eller hon hörs underrättas om

~~7) möjligheten till medling under de förutsättningar som anges i lagen om medling vid brott och i vissa tvister (1015/2005);~~

8) att det att förlikning har ingåtts mellan gärningsmannen och målsäganden, att gärningsmannen annars har strävat efter att förhindra eller avlägsna verkningarna av sitt brott eller har strävat efter att främja utredningen av brottet kan beaktas som strafflindringsgrund med stöd av 6 kap. 6 § i strafflagen,

Betänkande LaUB 9/2026 rd

9) möjligheten till en sådan överläggning om ett domsförslag som avses i 1 kap. 10 a § i lagen om rättegång i brottmål och till sådan begränsning av förundersökningen på grund av erkännande som avses i 3 kap. 10 a § i denna lag.

18 §

Underrättelse om målsägandens rättigheter

Förundersökningsmyndigheten ska utan ogrundat dröjsmål, i den omfattning det är behövligt i synnerhet med beaktande av omständigheter som hänför sig till målsägandens person och brottets natur, underrätta en målsägande om

10) möjligheten till medling under de förutsättningar som anges i lagen om medling vid brott och i vissa tvister,

11) möjligheten att det i ärendet kan ordnas en sådan överläggning om ett domsförslag som avses i 1 kap. 10 a § i lagen om rättegång i brottmål.

5 kap.

Förundersökningssamarbete mellan förundersökningsmyndigheter och åklagare

1 §

Underrättelse till åklagaren

Förundersökningsmyndigheten ska utan dröjsmål underrätta åklagaren om brottmål där en sådan överläggning om ett domsförslag som avses i 1 kap. 10 a § i lagen om rättegång i brottmål enligt förundersökningsmyndighetens bedömning skulle kunna tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i strafflagen (39/1889) 6 kap. 8 a § 3 mom., sådant det lyder i lag 673/2014,
ändras 9 kap. 7 § 2 mom. samt 10 kap. 2 § 6 mom. och 9 § 3 mom., sådana de lyder, 9 kap. 7 § 2 mom. i lag 61/2003, 10 kap. 2 § 6 mom. i lag 356/2016 och 10 kap. 9 § 3 mom. i lag 985/2016, samt
fogas till 9 kap. 5 §, sådan den lyder i lag 971/2001, ett nytt 2 mom. som följer:

9 kap.

Om straffansvar för juridiska personer

5 §

Samfundsbot

Om samfundsboten är föremål för ett sådant domsförslag som avses i 1 kap. 10 § i lagen om rättegång i brottmål, får åklagaren yrka på högst **tre fjärdedelar** av det belopp av samfundsboten som åklagaren hade yrkat på utan domsförslaget. På motsvarande sätt får domstolen döma till juridisk person till samfundsbot till ett belopp på högst **tre fjärdedelar** av det belopp av samfundsboten som domstolen hade dömt ut utan domsförslaget.

7 §

Avstående från straffyrkande

Åklagaren kan även avstå från att yrka straff, om gärningsmannen i det fall som avses i 4 § 2 mom. 3 punkten redan har dömts till straff eller det kan förväntas att gärningsmannen döms till straff enligt ett sådant domsförslag som avses i 1 kap. 10 § i lagen om rättegång i brottmål och den juridiska personen på grund av dömande till straff inte döms till samfundsbot.

Betänkande LaUB 9/2026 rd

10 kap.

Om förverkandepåföljder

2 §

Förverkande av vinning

Vinning döms inte förverkad till den del den har återburits eller dömts eller döms att betalas till den kränkta i form av skadestånd eller återbäring av obehörig vinst. Om yrkande på skadestånd eller återbäring av obehörig vinst inte har framställts eller om ett sådant yrkande ännu inte har avgjorts när ett avgörande meddelas med anledning av yrkandet på förverkande, ska förverkandepåföljden dömas ut. Om förverkandet av vinning är föremål för ett sådant domsförslag som avses i 1 kap. 10 § i lagen om rättegång i brottmål, behöver inte vinningen dömas förverkad, dock endast om vinningen och den skada som orsakats målsäganden motsvarar varandra och till den del som målsäganden inte yrkar på skadestånd eller återbäring av obehörig vinst.

9 §

Behandling av mål om förverkandepåföljd

Förverkandepåföljd döms ut på yrkande av åklagaren. I 1 kap. 8 b § i lagen om rättegång i brottmål föreskrivs det om de grunder på vilka åklagaren kan avstå från att yrka på förverkande och i 1 kap. 10 § i den lagen om domsförslag som gäller ekonomisk vinning av brott. Även en målsägande kan yrka på förverkande när målsäganden ensam utför åtal enligt 7 kap. i lagen om rättegång i brottmål. Bestämmelser om framställande av yrkande i ett förfarande enligt lagen om föreläggande av böter och ordningsbot utfärdas separat.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av lagen om näringsförbud

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om näringsförbud (1059/1985) 4 § 3 mom., sådant det lyder i lag 749/2017, och
fogas till 5 §, sådan den lyder i lag 1220/1997, ett nytt 2 mom. och till lagen en ny 7 §, i stället
för den 7 § som upphävts genom lag 1220/1997, som följer:

4 §

Förbudets innehåll

Domstolen kan av särskilda skäl bestämma att ett förbud inte gäller visst drivande av rörelse eller drivande av en rörelse av visst slag eller viss omfattning eller uppdrag eller verksamhet i ett visst samfund eller en viss stiftelse eller förvärv av bestämmanderätt i ett samfund enligt 1 mom. 6 punkten. Ett domsförslag som avses i 7 § ska också betraktas som ett särskilt skäl.

5 §

Förbudets varaktighet

Ett näringsförbud som meddelas med anledning av ett sådant domsförslag som avses i 7 § kan dock vara minst ett år.

7 §

Domsförslag som gäller näringsförbud

Åklagaren får i ett sådant domsförslag som avses i 1 kap. 10 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) förbinda sig att avvika från

1) innehållet i ett näringsförbud enligt 4 § i denna lag så att förbudet inte gäller visst drivande av rörelse eller drivande av en rörelse av visst slag eller viss omfattning eller uppdrag eller verksamhet i ett visst samfund eller en viss stiftelse eller förvärv av bestämmanderätt i ett samfund enligt 1 mom. 6 punkten i den paragrafen,

2) näringsförbudets varaktighet enligt 5 § i denna lag, dock så att ett förbud på minst ett år ska yrkas.

Betänkande LaUB 9/2026 rd

Åklagaren får i ett domsförslag av särskilda skäl förbinda sig att avstå från att yrka på näringsförbud. Åklagaren får dock inte ingå en sådan förbindelse, om personen vid drivandet av rörelse har gjort sig skyldig till de gärningar som avses i 3 § 3 mom. 1–4 punkten.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors 23.4.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juho Eerola saf
vice ordförande Sandra Bergqvist sv (delvis)
medlem Pekka Aittakumpu saf
medlem Aleks Jäntti saml
medlem Mari Kaunistola saml
medlem Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Jani Kokko sd
medlem Rami Lehtinen saf
medlem Timo Mehtälä cent
medlem Susanne Päivärinta saml
medlem Mika Riipi cent
medlem Joakim Vigelius saf
medlem Juha Viitala sd.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.